

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Кафедра фізики та загальноінженерних дисциплін

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету

В.В. Артюшенко

Артюшенко В.В.

“ 28 ” *серпня* 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Гідравліка

(назва навчальної дисципліни)

освітній рівень

Бакалавр

(бакалавр, магістр)

спеціальність 194 «Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології»

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація (освітня програма)

(назва спеціалізації)

факультет водного господарства, будівництва та землеустрою

(назва факультету)

Робоча програма «Гідравліка» для
(назва навчальної дисципліни)
здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньо-професійною програмою
Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології,
(назва освітньої програми)
спеціальністю 194 «Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології».
(шифр і назва спеціальності)

Розробники: Корінь О.В., ст. викладач
(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри фізики та загальноінженерних дисциплін

Протокол від “27” серпня 2019 року № 1

Схвалено методичною комісією факультету водного господарства, будівництва та землеустрою

Протокол від “28” серпня 2019 року № 1

Схвалено на Вченій раді факультету водного господарства, будівництва та землеустрою

Протокол від “28” серпня 2019 року № 1

Завідувач кафедри

(підпис)

(Кияновський О.М.)
(прізвище та ініціали)

“27” серпня 2019 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрямок підготовки, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>19 «Архітектура та будівництво»</u> (шифр і назва)	Нормативна	
Змістових частин – 2	Спеціальність <u>194 «Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології»</u>	Рік підготовки:	
Індивідуальне науково- дослідне завдання <u>Розрахунково-графічна робота</u> (назва)		2-й	2-й
Загальна кількість годин - 120		Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3,53 самостійної роботи студента – 3,53		4-й	4-й
		Лекції	
		30 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		20 год.	4 год.
		Лабораторні	
		10 год.	4 год.
		Самостійна робота	
		50 год.	81 год.
		Індивідуальні завдання	
		10 год.	25 год.
		Вид контролю: екзамен	

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:
для денної форми навчання - 60/60;
для заочної форми навчання – 14/106.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Гідравліка» є формування у майбутніх фахівців знань основних законів рідини, що знаходиться у рівновазі, а також основних законів руху рідини у напірних та безнапірних руслах, через водозливи, рух рідини у пористому середовищі та вмінь застосування цих законів для розв'язання інженерних задач.

Завданнями навчальної дисципліни є опанування здобувачами вищої освіти:

– теоретичних знань з основ гідравліки, основ гідравлічного розрахунку деяких гідротехнічних споруд, деяких споруд систем водопостачання та водовідведення;

– навичками проведення гідравлічних досліджень.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- задачі науки “Гідравліка” та методи, якими реалізуються ці задачі;

- характеристику водних ресурсів України, потенційні можливості і методи їх використання;

- закони стану рівноваги і руху рідин.

вміти:

- виконувати гідравлічні розрахунки деяких гідротехнічних споруд, зокрема, окремих елементів очисних споруд з очистки природних та стічних вод;

- користуватися методами розрахунку водопропускних і водорозбірних споруд;

- застосовувати на практиці знання в сфері експлуатації гідротехнічних споруд, деяких споруд систем водопостачання та водовідведення.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістова частина 1. Основи гідравліки

Тема 1. Вступ. Основні фізичні властивості рідин.

Короткий історичний огляд розвитку гідравліки. Основні фізичні властивості рідин. Сили, які діють на рідину.

Тема 2. Гідростатика.

Основне рівняння гідростатики. Гідростатичний тиск та його властивості.

Епюри гідростатичного тиску. Сили гідростатичного тиску. Закон Паскаля.

Основи теорії плавання тіл. Закон Архімеда.

Тема 3. Характеристика руху рідин.

Види руху рідин. Потік рідин та його елементи. Рівняння нерозривності потоку.

Тема 4. Рівняння Бернуллі та його інтерпретації.

Рівняння Бернуллі. Фізична (енергетична) інтерпретація рівняння Бернуллі.

Геометрична інтерпретація рівняння Бернуллі. Умови та приклади застосування рівняння Бернуллі.

Тема 5. Режими руху рідин. Гідравлічні опори.

Режими руху рідин. Види гідравлічних опорів і їх вплив на напір рідини.

Тема 6. Втрати напору.

Втрати напору в місцевих опорах. Втрати напору в опорах по довжині. Коефіцієнт гідравлічного тертя.

Тема 7. Гідравлічний розрахунок трубопроводів.

Задачі розрахунку, класифікація трубопроводів і основні загальні розрахункові залежності.

Тема 8. Розрахунок гідравлічно коротких та довгих трубопроводів.

Змістова частина 2. Основи гідравлічного розрахунку деяких гідротехнічних споруд, деяких споруд систем водопостачання та водовідведення

Тема 9. Рівномірний рух рідини у штучних відкритих руслах.

Типи відкритих русел. Умови існування рівномірного руху. Рівняння рівномірного руху. Емпіричні формули для швидкісного множника й швидкісної характеристики. Припустимі середні швидкості в перерізі, що не розмивають і не замулюють русло. Гідравлічно найвигідніший переріз каналу.

Тема 10. Водозливи, ливневипуски та випуски.

Основні типи водозливів та форми струменя. Вітікання води через водозлив з тонкою стінкою, з широким порогом та практичного профілю. Розрахунок лотків Паршала та Вентурі. Сфери застосування водозливів.

Тема 11. Гідравлічний стрибок.

Визначення спряжених глибин стрибка. Визначення довжини гідравлічного стрибка та геометричних розмірів хвилястого стрибка.

Тема 12. Визначення глибини у нижньому б'єфі за гідротехнічною спорудою.

Визначення найменшої глибини у нижньому б'єфі за гідротехнічною спорудою. Гідравлічний розрахунок водобійної стінки та водобійного колодезя.

Тема 13. Принципи розрахунку споруд механічної очистки стічних вод.

Основи розрахунку піскоуловлювачів, відстійників. Розрахунок розподільчих пристроїв очисних споруд.

Тема 14. Прояснення природної води у відстійниках.

Принципи гідравлічного розрахунку різних типів відстійників, тонкошарових відстійників.

Тема 15. Принцип розрахунку ковшового водозабору.

Визначення витрати та повної довжини ковшового водозабору. Селективний водозабір.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових частин і тем	Кількість годин											
	денна форма					Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістова частина 1. Основи гідравліки												
Тема 1. Вступ. Основні фізичні властивості рідин. Короткий історичний огляд розвитку гідравліки. Основні фізичні властивості рідин.	6	2		2		2	4					4

Сили, які діють на рідину.												
Тема 2. Гідростатика. Основне рівняння гідростатики. Гідростатичний тиск та його властивості. Епюри гідростатичного тиску. Сили гідростатичного тиску. Закон Паскаля. Основи теорії плавання тіл. Закон Архімеда.	6	2	2			2	8	2				6
Тема 3. Характеристика руху рідин. Види руху рідин. Потік рідин та його елементи. Рівняння нерозривності потоку.	8	2	2	2		2	7			2		5
Тема 4. Рівняння Бернуллі та його інтерпретації. Рівняння Бернуллі. Фізична (енергетична) інтерпретація рівняння Бернуллі. Геометрична інтерпретація рівняння Бернуллі. Умови та приклади застосування рівняння Бернуллі.	8	2		2		4	8	2				6
Тема 5. Режими	8	2		2		4	5					5

руху рідин. Гідравлічні опори. Режими руху рідин. Види гідравлічних опорів і їх вплив на напір рідини.												
Тема 6. Втрати напору. Втрати напору в місцевих опорах. Втрати напору в опорах по довжині. Коефіцієнт гідравлічного тертя.	8	2	2		4	7			2			5
Тема 7. Гідравлічний розрахунок трубопроводів. Задачі розрахунку, класифікація трубопроводів і основні загальні розрахункові залежності.	8	2	2		4	7						7
Тема 8. Розрахунок гідравлічно коротких та довгих трубопроводів.	8	2	2		4	7						7
Разом за змістовою частиною 1	60	16	8	10		26	53	4		4		45
Змістова частина 2. Основи гідравлічного розрахунку деяких гідротехнічних споруд, деяких споруд систем водопостачання та водовідведення												
Тема 9. Рівномірний рух рідини у штучних відкритих руслах. Типи відкритих русел. Умови існування	10	2	2		3	3	16	2	2		8	4

<p>рівномірного руху. Рівняння рівномірного руху. Емпіричні формули для швидкісного множника й швидкісної характеристики. Припустимі середні швидкості в перерізі, що не розмивають і не замулюють русло. Гідравлічно найвигідніший переріз каналу.</p>													
<p>Тема 10. Водозливи, ливневипуски та випуски. Основні типи водозливів та форми струменя. Витікання води через водозлив з тонкою стінкою, з широким порогом та практичного профілю. Розрахунок лотків Паршаля та Вентурі. Сфери застосування водозливів.</p>	7	2	2			3	7					7	
<p>Тема 11. Гідравлічний стрибок. Визначення спряжених глибин стрибка. Визначення довжини гідравлічного стрибка та</p>	8	2	2		1	3	8					3	5

геометричних розмірів хвилястого стрибка.												
Тема 12. Визначення глибини у нижньому б'єфі за гідротехнічною спорудою. Визначення найменшої глибини у нижньому б'єфі за гідротехнічною спорудою. Гідравлічний розрахунок водобійної стінки та водобійного колодязя.	9	2	2		2	3	10				6	4
Тема 13. Принципи розрахунку споруд механічної очистки стічних вод. Основи розрахунку піскоуловлювачів, відстійників. Розрахунок розподільчих пристроїв очисних споруд.	10	2	2		2	4	10				4	6
Тема 14. Прояснення природної води у відстійниках. Принципи гідравлічного розрахунку різних типів відстійників, тонкошарових відстійників.	10	2	2		2	4	10		2		4	4

Тема 15. Принцип розрахунку ковшового водозабору. Визначення витрати та повної довжини ковшового водозабору. Селективний водозабір.	6	2			4	6						6
Разом за змістовою частиною 2	60	14	12		10	24	67	2	4		25	36
Усього годин	120	30	20	10	10	50	120	6	4	4	25	81

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ. Основні фізичні властивості рідин.	2
2	Гідростатика.	2
3	Характеристика руху рідин.	2
4	Рівняння Бернуллі та його інтерпретації.	4
5	Режими руху рідин. Гідравлічні опори.	4
6	Втрати напору.	4
7	Гідравлічний розрахунок трубопроводів.	4
8	Розрахунок гідравлічно коротких та довгих трубопроводів.	4
9	Рівномірний рух рідини у штучних відкритих руслах.	2
10	Водозливи, ливневипуски та випуски.	2
11	Гідравлічний стрибок.	2
12	Визначення глибини у нижньому б'єфі за гідротехнічною спорудою.	2
13	Принципи розрахунку споруд механічної очистки стічних вод.	2
14	Прояснення природної води у відстійниках.	2
15	Принцип розрахунку ковшового водозабору.	2

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

7. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Фізичні властивості рідин. Гідростатичний тиск.	2
2	Сили гідростатичного тиску на плоскі і криволінійні поверхні.	2
3	Гідрравлічний розрахунок коротких трубопроводів.	2
4	Гідрравлічний розрахунок довгих трубопроводів.	2
5	Рівномірний рух у відкритих руслах. Трапецеїдальний, параболічний, сегментний перерізи русла.	2
6	Визначення найвигіднішого поперечного перерізу в трапецеїдальному каналі.	2
7	Рівномірний рух у відкритих руслах. Критична глибина та критичний ухил.	2
8	Визначення можливості розмиву та замулення русла каналу.	2
9	Гідромеханічні методи розрахунку фільтрації води в гідротехнічних спорудах.	2
10	Гідрравлічні методи розрахунку фільтрації води в гідротехнічних спорудах.	2

8. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вивчення будови приладів для вимірювання гідростатичного тиску.	2
2	Вивчення будови приладів для вимірювання елементів потоку рідини.	2
3	Дослідження характеристик потоку рідини.	2
4	Дослідження гідрравлічних опорів по довжині.	2
5	Дослідження місцевих гідрравлічних опорів.	2

9. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ. Основні фізичні властивості рідин.	2
2	Гідростатика.	2
3	Характеристика руху рідин.	2
4	Рівняння Бернуллі та його інтерпретації.	4
5	Режими руху рідин. Гідрравлічні опори.	4
6	Втрати напору.	4
7	Гідрравлічний розрахунок трубопроводів.	4
8	Розрахунок гідрравлічно коротких та довгих трубопроводів.	4
9	Рівномірний рух рідини у штучних відкритих руслах.	3

10	Водозливи, ливневипуски та випуски.	3
11	Гідравлічний стрибок.	3
12	Визначення глибини у нижньому б'єфі за гідротехнічною спорудою.	3
13	Принципи розрахунку споруд механічної очистки стічних вод.	4
14	Прояснення природної води у відстійниках.	4
15	Принцип розрахунку ковшового водозабору.	4
	Разом	50

10. Індивідуальні завдання

З метою розвитку необхідних фахівцю навичок самостійної роботи і практичного використання гідравлічних розрахунків при вирішенні технічних задач, а також для стимулювання більш поглибленого вивчення матеріалу дисципліни програмою курсу передбачено розрахунково-графічну роботу «Рівномірний рух у відкритих руслах».

Розрахунково-графічна робота включає наступні завдання:

1. Визначення характеристик рівномірного руху у відкритих руслах трапецеїдального, параболічного, сегментного перерізів.
2. Визначення найвигіднішого поперечного перерізу в трапецеїдальному каналі.
3. Визначення можливості розмиву та замулення русла каналу.
4. Фільтраційні розрахунки гідротехнічних споруд.

11. Методи навчання

З метою формування професійних компетенцій широко впроваджуються інноваційні методи навчання, що забезпечують комплексне оновлення традиційного педагогічного процесу. Це, наприклад, комп'ютерна підтримка навчального процесу, впровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань, проблемне навчання тощо).

Методи навчання базуються на засвоєнні теоретичного матеріалу з лекційного курсу та самостійної роботи з літературними джерелами та методичними рекомендаціями.

Отримання навичок експериментатора та підтвердження теоретичних знань відбувається на лабораторних роботах.

Набуття практичних навичок в процесі застосування теоретичного матеріалу для рішення різноманітних завдань практичного плану відбувається під час виконання технічних розрахунків.

12. Методи контролю

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю, які мають сприяти підвищенню мотивації здобувачів вищої освіти-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної

діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному, письмовому та практичному.

Максимально можлива оцінка за знання матеріалу з дисципліни «Гідравліка», передбаченого робочою програмою, дорівнює 100 балам та складається з оцінки за виконання та захист лабораторних робіт ($2 \times 5 = 10$ балів), перевірки теоретичних знань під час практичних занять ($2 \times 10 = 20$ балів), виконання самостійної роботи (6 балів), двох контрольних робіт по змістовим частинам ($8 \times 2 = 16$ балів), виконання та захист розрахунково-графічної роботи (8 балів), екзаменаційної роботи (40 балів). Здобувачі вищої освіти, які пропустили заняття, мають право на його відпрацювання та захист пропущеного матеріалу.

Атестованим вважається здобувач вищої освіти, який:

- 1) виконав і захистив усі лабораторні роботи;
- 2) не отримав незадовільних оцінок на жодному з поточних контролів (або виправив незадовільну оцінку);
- 3) виконав і захистив усі завдання розрахунково-графічної роботи;
- 4) має результуючу оцінку не менше 60 балів.

Результуюча семестрова оцінка враховує результати поточного та підсумкового контролю. Її максимальна величина дорівнює 100 балам.

13. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти Екзамен

Поточне тестування та самостійна робота															Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістова частина 1								Змістова частина 2							40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15		
3	3	4	4	4	4	4	4	4	5	4	5	4	4	4		

T1, T2 ... T15 – теми змістових частин.

Схеми оцінювання ДВНЗ «ХДАУ» Національна диференційована шкала

Оцінка	Мін. рівень досягнень	Макс. рівень досягнень
Відмінно/Excellent	90	100
Добре /Good	74	89
Задовільно/Satisfactory	60	73
Незадовільно/Fail	0	59

Шкала ECTS

A	90	100
B	82	89
C	74	81
D	64	73
E	60	63

F _x	35	59
F	1	34

14. Методичне забезпечення

1. Нешатаева А.В., Тянин А.Н. Гидравлика. Приборы и методы измерения гидравлических величин: Методическое пособие к лабораторным занятиям и для самостоятельной работы студентов. – Вологда: ВоГТУ, 2018. – 38 с.
2. Битюрин А.К., Козлов А.П., Битюрин К.А. Фильтрация воды в гидротехнических сооружениях. Часть I. Методические указания. – Н. Новгород: Нижегород. гос. архит. – строит. ун-т, 2017. – 22 с.
3. Руднев С.С. Лабораторный курс гидравлики, насосов и гидропередат: методические указания по выполнению лабораторных работ. – М.: Машиностроение, 1994. – 40 с.

15. Рекомендована література

Базова

1. Рогалевич Ю.П. Гідравліка. Підручник. - К.: Вища школа, 2010.-250 с.
2. Науменко І.І. Гідравліка. Підручник. – Рівне: НУВГП, 2005.
3. Константинов Ю.М. Технічна механіка рідини і газу / підручник. – К.: “Вища школа”, 2002.
4. Чугаев Р.Р. Гидравлика . – Л.: Энергоиздат, 1981. – 672 с.
5. Киселев П.Г. Справочник по гидравлическим расчетам. – М.: “Энергия”, 1972. – 452 с.

Допоміжна

1. Сборник задач по гидравлике / Под ред. Большаков В.А. – К.: Вища школа, 1988 – 336с.
2. Справочник по гидравлике / Под ред. Большаков В.А. – К.: Вища школа, 1984. – 343 с.
3. СНиП 33-01-2003. Гидротехнические сооружения. Основные положения.

16. Інформаційні ресурси

1. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=VFEIR&P21DBN=VFEIR&S21FMT=fullwebr&S21ALL=%28<%2E>K%3DГідравліка%24<%2E>%29%2A%28<%2E>A%3D%24<%2E>%29&Z21ID=&S21SRW=&S21SRD=&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20&FT_REQUEST=&FT_PREFIX
2. <https://library.sumdu.edu.ua/uk/>
3. <http://www.ksame.ua/>